

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ปัจจุบันคนยากจนในทุกภูมิภาคกำลังประสบกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์อย่างเข้มข้น คนยากจนล้วนต้องการทรัพยากรที่จะใช้ในการปรับตัว และต้องการการพัฒนาทางโครงสร้างเศรษฐกิจ และการเมืองที่เอื้อให้ชีวิตของตนเองและครอบครัวมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนไม่ใช่รอเอื้ออาหารซึ่งไม่รู้ว่าจะมาหรือไม่มาหรือมาถึงตัวเองหรือไม่ โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีลักษณะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆในประเทศ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา และมีปัญหาความมั่นคงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยืดเยื้อมายาวนาน จึงส่งผลกระทบต่อแผนพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคมและประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมาก จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆมากมายในพื้นที่

ซึ่งปัญหาความยากจนก็เป็นปัญหาใหญ่ลำดับที่ 3 รองจากปัญหายาเสพติดและปัญหาว่างงาน มีน้ำหนักคะแนนประมาณ ร้อยละ 39 และปัญหาการก่อความไม่สงบถูกระบุประมาณ ร้อยละ 22 หรือเป็นลำดับที่ 4 แต่ในอีกด้านหนึ่งอิทธิพลของปัญหาความไม่สงบก็มีน้ำหนักอย่างมาก และมีความหมายที่ไม่ควรมองข้ามด้วยเช่นกัน เพราะมันมีผลกระทบอย่างแรงในเรื่องการทำมาหากินและอาชีพ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่คนจำนวนค่อนข้างมากยอมรับว่าปัญหาความไม่สงบมีผลกระทบในทางเศรษฐกิจ ประมาณร้อยละ 59-60 ของผู้ตอบบอกว่าปัญหาความไม่สงบมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจอย่างมากถึงมากที่สุด (สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ความรุนแรงที่ยืดเยื้อเรื้อรังกับผลในทางเศรษฐกิจการเมือง : 2554)

จากรายงานดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index - HAI) พบว่าจังหวัดปัตตานีมีปัญหาความยากจนมากที่สุดเป็นลำดับ 2 โดยมีสัดส่วนประชากรยากจนสูงถึง ร้อยละ 37.4 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด และจังหวัดนราธิวาสก็มีปัญหาความยากจนมากใกล้เคียงกันโดยมีสัดส่วนประชากรยากจนร้อยละ 35.3 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด ซึ่งทั้ง 2

จังหวัดดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงจึงส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพสร้างรายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานดัชนีความก้าวหน้าของคน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2558: 56) ส่วนจังหวัดยะลาอีกหนึ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในกลุ่มจังหวัดที่มีความยากจนเช่นกัน โดยภาพรวมแล้วโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีฐานแคบ เนื่องมาจากการผลิตที่ขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตรที่สำคัญไม่กี่ประเภท ได้แก่ ยางพารา ส่วนการทำนา และสวนผลไม้ นั่นต้องประสบปัญหาการขาดแคลนระบบชลประทานที่ดี ขาดวิธีการทำการเกษตรที่ทันสมัย ทำให้มีผลผลิตต่อไร่ต่ำ อันเป็นผลทำให้รายได้ต่อบุคคลต่อประชากรในสามจังหวัดนี้อยู่ในเกณฑ์ต่ำ เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศทั่วทุกภูมิภาคตลอดมา เช่นเดียวกันกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่ก็ยังไม่เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนในระยะสั้น เพราะการแก้ปัญหาที่ไม่ตรง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ผนวกเข้ากับรัฐบาลขาดเสถียรภาพด้านการบริหาร ทำให้ประชาชนขาดที่พึ่งทางเศรษฐกิจ เสมือนกับเรือขาดหางเสือ โดยที่ทั้งฝ่ายแก้และฝ่ายรับเหมือนคนตาบอดคลำช้าง ซึ่งการสร้าง ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจหรือการแก้ปัญหาความยากจนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามก็ต้องให้สอดคล้องกับหลักการอิสลามในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วย (บรรจง บินกาซัน, 2543 : 13) และอนุวัต สงสม (2552) ได้มองว่าภาครัฐควรแสวงหาช่องทางในการเพิ่มรายได้โดยการสร้างงานหรืออาชีพเสริม การรวมกลุ่มอาชีพทางด้านการเกษตรและประมง การจัดระบบสวัสดิการสังคมรูปแบบพิเศษขึ้นเฉพาะพื้นที่ ให้แก่ครัวเรือนซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จัดตั้งศูนย์ประสานงานกับนักลงทุนจากในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มการจ้างงานให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และการขยายตัวของธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ ตลอดจนการเพิ่มบทบาทสถาบันการเงินของรัฐ สหกรณ์ และกองทุนหมู่บ้าน เพื่อรองรับความต้องการเงินทุน และปรับโครงสร้างหนี้ของระบบของภาคครัวเรือน

ยงยศ จันทรศิริ (2545 : 2) ได้กล่าวว่า สหกรณ์ถือเป็นสถาบันการเงินหนึ่งที่มีการรวมตัวกัน ในอันที่จะสร้างหลักประกันและให้ความช่วยเหลือกันแก่สมาชิกในสังคมในด้านเศรษฐกิจ

และเป็นสถาบันการเงินที่มีความยืดหยุ่นและมีความเอาใจใส่ต่อสังคมมากกว่าสถาบันการเงินอื่น เพราะระบบสหกรณ์นั้นสมาชิกถือเป็นเจ้าของสหกรณ์ร่วมกัน สมาชิกจึงมีบทบาทในการบริหารงานของสหกรณ์โดยการคัดเลือกตัวแทนในหมู่สมาชิกมาเป็นคณะกรรมการดำเนินการแทนสมาชิกทุกคน และสมาชิกทุกคนมีสิทธิในการรับเฉลี่ยคืนผลประโยชน์จากการดำเนินงานของสหกรณ์ด้วยซึ่งแตกต่างกับสถาบันการเงินอื่นๆ ซึ่งเจ้าของสถาบันการเงินคือผู้ถือหุ้น ส่วนผู้ฝากเงินและผู้กู้เงิน ไม่มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตัวแทนมากรรมการบริหารงานและรวมถึงไม่มีสิทธิได้รับการเฉลี่ยผลประโยชน์คืนจากสถาบันการเงินเหล่านี้

วิธีการสหกรณ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหาความยากจน ในทางทฤษฎีการมีสหกรณ์ขึ้นนั้นก็เพื่อจุดประสงค์ที่จะช่วยคนที่มีความฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งอ่อนแอมาร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงธุรกิจ เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันในสังคม และมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สหกรณ์จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจให้มีความสมดุลระหว่างคนมีฐานะและคนจนให้มีจิตสำนึกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สยุมพร โยธาสมุทร (2553:4) ได้กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนา: ทิศทางการดำเนินงานสหกรณ์อิสลาม ปี 2553 ซึ่งระบบสหกรณ์เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตแห่งอิสลาม ดังคำสั่งใช้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสหกรณ์มีกล่าวไว้ในหลักคำสอนของอิสลามอย่างมากมาย ทั้งจากในคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษ, ดังเช่นหลักคำสอนให้คนทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรู้จักความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอานที่ว่า

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَآتُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

(2 : ๑๙๖)

ความว่า “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกันและพึงเกรงกลัวอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษยิ่ง”

(อัลมาอิดะฮ์ : 2)

จากอายะฮ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าอัลลอฮ์ﷻได้กำชับให้มนุษย์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสิ่งที่เป็นความดี และอย่าได้ให้การช่วยเหลือในสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม ครอบคลุมในทุกๆด้าน

นอกจากนี้ท่านนบีﷺได้มีพระวจนะในเรื่องของการช่วยเหลือในยามทุกข์ยาก ดังที่ท่านนบีﷺได้กล่าวว่า

((مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ))

(أخرجه مسلم، 1991 : 2699)

ความว่า “ผู้ใดที่ปลดเปลื้องทุกข์ใดๆ ของผู้ศรัทธาคนหนึ่งจากความทุกข์ยากในโลกดunya อัลลอฮ์ﷻ จะปลดเปลื้องหนึ่งความทุกข์ให้กับเขาจากความทุกข์ยากทั้งหลายในอาคิเราะฮ์ และผู้ใดที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ลำบาก อัลลอฮ์ﷻ จะทรงทำให้เขาพบความสะดวกง่ายดายในดunyaและอาคิเราะฮ์”

(บันทึกโดย Muslim, 1991: 2699)

จากหลักฐานข้างต้นจะเห็นได้ว่าระบบสหกรณ์นั้นสอดคล้องกับระบบอิสลามที่ส่งเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในความดีงามต่างๆทั้งด้านศาสตร์ความรู้ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ตามหลักศาสนาอิสลาม อันที่จริงหลักการสหกรณ์ได้ถูกปฏิบัติมานานแล้ว จนเกิดเป็นระบบที่มีผู้นิยมรับไปปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง เป็นเวลากว่า 1,400 ปีมาแล้วที่ระบบเศรษฐกิจอิสลามอนุญาตให้มีการลงทุนได้ในรูปของหุ้นส่วน ซึ่งเรียกว่าชะริกะฮ์ เป็นวิธีการรวมทุนเพื่อดำเนินธุรกิจร่วมกัน หรือการร่วมลงทุน ที่เรียกว่า มุฎอเราะบะฮ์ เป็นการนำทุนมารวมกัน ซึ่งมีความลึกซึ้งเป็นหัวใจของการดำเนินงานสหกรณ์ เพราะนอกจากการนำทุนมารวมกันแล้ว ต้องร่วมกันรับผิดชอบ ต่อหน้าต่อตาอย่างซื่อสัตย์ เสียสละ และปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย ส่วนสถาบันการเงิน

รูปแบบสหกรณ์อิสลามในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2530 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของมุสลิมในประเทศไทยในการนำอิสลามมาสู่การปฏิบัติในด้านเศรษฐกิจสังคม และเป็นการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ (ธวัช นุ้ยผอม, 2557 : 579) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากก็มีสหกรณ์อิสลามเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น สหกรณ์อิสลามปัตตานี จำกัด สหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด สหกรณ์อิสลามบีนา จำกัด และอื่น ๆ เพื่อสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของคนในพื้นที่ ทั้งการดำเนินการฝากเงิน และการให้บริการสินเชื่อที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการจัดตั้งเครือข่ายสหกรณ์อิสลามภาคใต้ ด้วยความพยายามในการดำเนินงานของเครือข่ายฯ ตลอดระยะเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา ทำให้มีสหกรณ์ 22 แห่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น กว่า 200,000 คน และมีสินทรัพย์รวมกว่า 7,000,000,000 บาท (เจ็ดพันล้านบาท) ที่ดำเนินการสหกรณ์ในรูปแบบปลอดดอกเบี้ยครอบคลุมทั่วภาคใต้ (สำนักข่าวอะลามี่, 2556) จากการสำรวจของกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ พบว่าในปี 2552 มีสหกรณ์อิสลามที่เปิดดำเนินการในประเทศไทยทั้งสิ้น 54 สหกรณ์ (มนชยา อูรยศ, 2556 : 31)

สหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ก่อตั้งขึ้นมาในจังหวัดปัตตานี ที่ตั้งอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมจึงจำเป็นต้องมีสถาบันการเงินหรือระบบเศรษฐกิจปลอดดอกเบี้ย จึงมีการรวมตัวกันระหว่างนักธุรกิจและนักกิจกรรมมุสลิมที่มีความตระหนักและใส่ใจในวิถีชีวิตและรวมถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางการเงินและการลงทุน เนื่องจากที่ผ่านมาชาวมุสลิมขาดโอกาสในเรื่องการลงทุน การทำธุรกิจ อันเนื่องจากขาดเงินทุนที่ฮาลาลในการดำเนินธุรกิจส่วนผู้ประกอบการบางท่านจะกู้เงินมาดำเนินธุรกิจจากสถาบันการเงินที่มีดอกเบี้ย ทั้งสหกรณ์ที่มีระบบดอกเบี้ย ธนาคารพาณิชย์ และธนาคารอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ พวกเขาจึงมีการหารือกัน ศึกษาดูงานการดำเนินงานสหกรณ์ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในที่สุดจึงได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด ที่มีระบบปลอดดอกเบี้ย ได้เริ่มก่อตั้งเป็นทางการเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2535 ด้วยการขอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ต่อมาจดทะเบียนสหกรณ์และได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากภาครัฐโดยให้ใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์ อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด” ทะเบียนเลขที่ อ. 008335 (สหกรณ์ออมทรัพย์อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด,ม.ป.ป.: ออนไลน์)

เมื่อปีพ.ศ. 2556 สหกรณ์ออมทรัพย์อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด ได้เปลี่ยนชื่อเป็น สหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟฟาน จำกัด มีสาขาต่างๆ กระจายกระจายภายในท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

และหนึ่งอำเภอในจังหวัดสงขลา รวมแล้วมีสาขาต่างๆ ถึง 13 สาขา มีสมาชิกทั้งสิ้น 84,656 คน (24 ปี Anniversary 1992 – 2015, : 51) ตลอดระยะเวลา 24 ปีของการดำเนินงานสหกรณ์อิสลาม อิบ努อัฟฟาน จำกัด เหมือนกับสหกรณ์อื่นโดยทั่วไปที่ยึดหลักประชาธิปไตยกล่าวคือ สหกรณ์เป็นของสมาชิก บริหารงานโดยสมาชิก และเพื่อประโยชน์ของสมาชิก เพียงแต่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสหกรณ์รูปแบบทั่วไปคือ การได้นำหลักการศาสนาอิสลามมาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้ เป็นไปตามหลักการอิสลามที่ได้กำหนดวิธีการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ไว้แล้ว แต่ยังคงขาดแนวทางการพัฒนาสมาชิกที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่สามารถเป็นโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าที่ชัดเจน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของสหกรณ์อิสลาม อิบ努อัฟฟาน จำกัด ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อสมาชิกว่าได้สนองตอบความต้องการของสมาชิกในการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์ และดำรงความเป็นสถาบันการเงินอิสลาม หรือไม่อย่างไร และมีแนวทางพัฒนาสหกรณ์อย่างไร เพื่อนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์อิสลาม อิบ努อัฟฟาน จำกัด ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์นอกภาคเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ บังเกิดประสิทธิผล ในโอกาสต่อไป

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์อิสลามนั้นไม่ปรากฏมีอายะฮ์ใดที่กล่าวถึงโดยตรง แต่อัลกุรอานได้กล่าวถึงหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจหรือระบบสังคมก็ตามที่มีความสอดคล้องกับการสหกรณ์ โดยเฉพาะการสหกรณ์นั้นสอนให้คนทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรู้จักความรับผิดชอบร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอานที่ว่า อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعَدْوَانِ
وَآتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

(المائدة: 2)

ความว่า “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกัน และพึงกลัวเกรงอัลลอฮฺเถิด แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ”

(อัลมาอิดะฮฺ : 2)

Ibn Kathir ได้อธิบายว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้สั่งใช้ป่าวผู้ศรัทธาให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำความดี นั่นคือคำว่า อัลบิร "البِر" รวมทั้งการละทิ้งทุกสิ่งที่เป็นความชั่วช้า และนั่นคือคำว่า อัตตักวา "التَّقْوَى" และอัลลอฮฺทรงห้ามพวกเขาให้การช่วยเหลือในการทำงานที่อธรรม ทำบาปและสิ่งที่จะต้องห้ามทั้งหลาย (Ibn Kathir, 2000:13/3)

Ibn Jarir ได้กล่าวว่า: สิ่งที่เป็นบาป (al-Ihsm) นั้นหมายรวมถึงการละเว้นไม่ปฏิบัติในสิ่งที่อัลลอฮฺสั่งใช้ให้ปฏิบัติตามด้วย ส่วนการเป็นศัตรู (al-Udwan) หมายถึง การละเมิดต่อขอบเขตที่อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดไว้ในเรื่องศาสนา และการละเมิดต่อสิทธิของตนเองและผู้อื่น (al-Tabariy, n.d.: 4/490)

จากอายะฮฺข้างต้น จึงสรุปได้ว่ามุสลิมทุกคนจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆด้านที่เป็นความดีงามไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือสังคมก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสหกรณ์ที่สนับสนุนให้สมาชิกทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย

นอกจากนั้นในอัลกุรอานยังได้กล่าวถึงการเป็นหุ้นส่วนกัน ถือเป็นหนึ่งในหลักการสหกรณ์ทั่วไป ดังเช่น

อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿وَإِنْ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْتَغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ﴾

(ص: 24)

ความว่า "และแท้จริงส่วนมากของผู้มีหุ้นส่วนร่วมกัน บางคนใน พวกเขามักละเมิดสิทธิของอีกคนหนึ่ง เว้นแต่บรรดาผู้ศรัทธาและ ประกอบความดีทั้งหลาย และพวกเขาเช่นนี้มันน้อย"

(ศอต : 24)

จากอายะห์ข้างต้น al-Tuwaijuri ได้ใช้เป็นหลักฐานว่าการหุ้นส่วนเป็นการทำสัญญา ข้อตกลงที่อนุญาตให้กระทำ ทั้งกับชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม อนุญาตให้มีหุ้นส่วนร่วมกับคนต่างศาสนา โดยมีเงื่อนไขว่าคนต่างศาสนาที่เป็นหุ้นส่วนต้องไม่บริหารจัดการเพียงลำพังโดยปราศจากหุ้นส่วนชาวมุสลิมร่วมบริหารอยู่เคียงข้าง เพราะอาจจะไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อัลลอฮ์ห้าม เช่น ดอกเบี้ย และทำธุรกรรมในสิ่งที่อัลลอฮ์ห้าม เช่น เหล้า สุกร และเจวิต เป็นต้น (al-tuwaijuri , อิสมาน จารง ผู้แปล, 2009: 1)

และอีกอายะห์หนึ่งได้กล่าวถึงการเป็นหุ้นส่วนกันที่ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ตรัสว่า

﴿... فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ ...﴾

(النساء: 12)

ความว่า "...แต่ถ้าพี่น้องของเขามีมากกว่านั้น พวกเขาก็เป็นผู้รับร่วมกันในหนึ่งในสาม..."

(อันนิซาอ :12)

จากอายะฮ์ข้างต้นเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่าหลักการอิสลามได้ยอมรับการมีหุ้นส่วนร่วมกันในทรัพย์สิน เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกัน หรือดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่งร่วมกันได้ ซึ่งเป็นหลักการสหกรณ์ทั่วไป และการลงหุ้นส่วนเป็นเครื่องมือธุรกรรมทางการเงินของสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วหลักการสหกรณ์นั้นสอดคล้องกับหลักการอิสลามเป็นอย่างยิ่ง ที่มีอาจปฏิเสธได้

และอายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อและการซื้อขาย ที่เป็นเครื่องมือและหลักเกณฑ์ในการทำธุรกรรมทางการเงินในอิสลามอีกประการหนึ่งดังปรากฏในอายะฮ์ ดังนี้

และอัลลอฮฺผู้ทรงสร้างว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ
تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ...﴾

(النساء: 29)

ความว่า “โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลายพวกท่านจงอย่ากินทรัพย์สินพวก
เจ้าในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบธรรม นอกจากการค้าที่เกิดจาก
ความพอใจจากพวกเจ้า...”

(อันนิซาอ : 29)

จากอายะฮ์ข้างต้นสรุปได้ว่า ส่วนหนึ่งจากการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลที่อิสลาม
ยอมรับคือ การค้าขายที่เกิดจากความพอใจทั้ง 2 ฝ่ายโดยไม่มีกรรมธรรมต่อกัน

และอัลลอฮฺผู้ทรงสร้างอีกว่า

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾

(البقرة : 275)

ความว่า “และอัลลอฮฺนั้นทรงอนุมัติการค้าขาย และทรงห้ามการ
เอาดอกเบี้ย”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 275)

จากอายะฮ์ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างบัพัญญูติเกี่ยวกับการซื้อขาย
และดอกเบี้ยว่า ซึ่งการซื้อขายเป็นที่อนุมัติให้ปฏิบัติ และดอกเบี้ยเป็นที่ต้องห้ามมิให้ปฏิบัติ พระองค์
ทรงรู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ และสิ่งใดเป็นโทษ สิ่งใดที่เป็นประโยชน์พระองค์ทรงอนุมัติ และสิ่งใดที่
เป็นโทษพระองค์จะทรงห้าม (Ibn Kathir, 2000 : 3/141)

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์อิสลามนั้นไม่ปรากฏอัลหะดีษ
ใดที่กล่าวถึงโดยตรง แต่จะกล่าวถึงการเป็นหุ้นส่วนโดยทั่วไป เป็นสิ่งที่ศาสนบัญญัติเอาไว้ ซึ่งเป็น
เครื่องมือธุรกรรมทางการเงินที่สหกรณ์อิสลามนำมาใช้ ดังเช่น

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวไว้ในหะดีษบทหนึ่งว่า

((يقول الله تعالى: أنا ثالثُ الشَّرِيكَيْنِ مَا لَمْ يَخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ ،
فَإِذَا خَانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنَهُمَا))

(أخرجه أبو داود : 3383)

ความว่า “อัลลอฮ์ ตะอาลา ตรัสว่า : ฉันคือที่สามของหุ้นส่วนสองคน トラบที่คนหนึ่งจากทั้งสองนั้น ไม่คดโกงเพื่อนของเขา ฉะนั้น เมื่อเขาคดโกงเพื่อนของเขา ฉันก็ได้ออกแล้ว จากท่ามกลางคนทั้งสองนั้น”

(บันทึกโดย Abu Dawud: 3383)

นอกจากนี้ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวไว้เรื่องของการช่วยเหลือในเรื่องของความทุกข์ยากซึ่งสอดคล้องกับหลักสหกรณ์ทั่วไป

ตั้งที่ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า
((مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ))

(أخرجه مسلم : 4873)

ความว่า “ผู้ใดที่ปลดเปลื้องทุกข์ใดๆ ของผู้ศรัทธาคนหนึ่งจากความทุกข์ยากในโลกนี้ อัลลอฮ์ ﷻ จะปลดเปลื้องหนึ่งความทุกข์ให้กับเขาจากความทุกข์ยากทั้งหลายในอาคิเราะฮ์ และผู้ใดที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ลำบาก อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงทำให้เขาพบความสะดวกง่ายดายในดุนยาและอาคิเราะฮ์

(บันทึกโดย Muslim : 4873)

หะดีษนี้ให้ความหมายโดยสรุปว่าเป็นการให้การช่วยเหลือต่อพี่น้องมุสลิมด้วยกัน การมอบสิ่งดีๆ ให้แก่กันในด้านต่างๆ อาทิ ด้านศาสตร์ความรู้ต่างๆ ทรัพย์สินเงินทอง ตลอดจนการแนะนำสิ่งดีๆ ที่มีประโยชน์ให้แก่กัน (al-Nawawiy, 1930: 17/21)

และท่านเราะสูล ﷺ ยังได้กล่าวอีกในอัลหะดีษบทหนึ่งว่า

((عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما، أن النَّبِيَّ ﷺ، قال:
 الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلَمُهُ مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ
 كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً
 مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))

(أخرجه البخارى: 2310 ، ومسلم:1996:4/2580)

ความว่า“รายงานจากอับดุลลอฮ์ บุตรของท่านอุมร์ ขอลอัลลอฮ์
 ﷺ ทรงโปรดปรานแก่เขาทั้งสอง แท้จริง รอซูล ได้กล่าวไว้ว่า
 “มุสลิมกับมุสลิมเป็นพี่น้องกัน ไม่อธรรมเขา ไม่ทอดทิ้งเขา ผู้ใด
 ช่วยเหลือความขาดแคลนของพี่น้องมุสลิม อัลลอฮ์ก็จะช่วยเหลือ
 ความขาดแคลนของเขา ผู้ใดช่วยเหลือให้มุสลิมพ้นจากความทุกข์
 อย่างหนึ่งอัลลอฮ์ก็จะช่วยเหลือเขาให้พ้นจากความทุกข์อย่าง
 หนึ่งในวันกิยามะฮ์ ผู้ใดปกปิดมุสลิมขณะทำความชั่ว อัลลอฮ์จะ
 ปกปิดความชั่วของเขาในวันกิยามะฮ์

(บันทึกโดยal-Bukhariy, เลขที่ 2310, 2:862

และMuslim, เลขที่ 2580, 4:1996)

1.2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้า เอกสารงานวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารและ
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อมกับบทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ในการพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกมากพอควร ทั้งที่เป็นหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ
 บทความทั่วไป และเว็บไซต์ต่างๆ ซึ่งมีเอกสาร งานวิจัยที่สำคัญๆ มีดังนี้

1) บทบาทสหกรณ์ทั่วไปและระบบการเงินฐานราก

ประคอง งานสิริศักดิ์ (2550) วิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทสหกรณ์ภาคเกษตรของจังหวัดอุตรดิตถ์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของสมาชิก” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทสหกรณ์ภาคเกษตรในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มีบทบาทอยู่ในระดับมาก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการส่งเสริมการออมทรัพย์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดรองลง มาคือ การเป็นแหล่งเงินทุนให้เงินกู้/สินเชื่อ และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรมาจำหน่าย

โกศล ช่วยไธสง (2558) “บทบาทสหกรณ์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองยะลา จำกัด” ผลการวิจัยพบว่า สหกรณ์มีบทบาทการพัฒนาเศรษฐกิจด้านรายได้ รายจ่าย การออมและการลงทุน การพัฒนาสังคม ด้าน การศึกษา การจัดสวัสดิการ การให้ความร่วมมือ และการพัฒนาเมืองการปกครองด้านความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพ การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน สภาพทั่วไปของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับบทบาทสหกรณ์ในการพัฒนาทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และ การพัฒนาเมืองการปกครองของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทุกด้าน

Grossman (2006) สรุปผลจากการสำรวจของ Microfinance ควรเริ่มต้นจากการให้บริการ ด้านการฝากเงินก่อนการให้กู้ยืมเงิน เนื่องจากผู้ที่มีรายได้น้อยมีความต้องการฝากเงินกับสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับเงินฝากจำนวนไม่มากนักของพวกเขา ซึ่งมีต้นทุนค่าเสียโอกาสและการเดินทางที่อยู่ในระดับที่ไม่สูงเกินไป ซึ่งยังไม่ได้รับการตอบสนองโดยบริการทางการเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยผลิตภัณฑ์เงินฝากที่ดีต้องมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความปลอดภัย ความสะดวก และผลตอบแทนที่ดี และสถาบันการเงินอาจได้ประโยชน์จากการให้บริการทางการเงินระดับฐานรากผ่านผลกำไรที่ได้จากการรับฝากเงิน สภาพคล่องที่เพิ่มขึ้น และประโยชน์จากการ Cross-Selling (ผลิตภัณฑ์สินเชื่อ บัตรเครดิต ประกัน เป็นต้น)

2) การบริหารจัดการสหกรณ์อิสลาม

สุสนุล หะยีดาราโอ๊ะ (2557) “ความพึงพอใจของสมาชิกต่อผลิตภัณฑ์ และการให้บริการของสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ในจังหวัดปัตตานี” ผลการวิจัยพบว่า “สมาชิกสหกรณ์ฯ มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และการให้บริการในภาพรวม และมีความพึงพอใจมากในทุกด้านเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน และการให้บริการของสหกรณ์ฯ ทุกด้านอยู่ในระดับพึงพอใจ

มาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านกระบวนการให้บริการ”

นิมาเรียม แวดาราแม (2553) “ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์อิบนูอัฟฟาน จำกัด” ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความเห็นต่อธุรกิจด้านเงินฝากทุกประเภท พบว่าสมาชิกที่มีสถานะ อายุ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อเงินฝากแต่ละประเภทของสหกรณ์แตกต่างกัน ธุรกิจด้านสินเชื่อผ่อนชำระ พบว่าสมาชิกที่มีระดับการศึกษาด้านสามัญที่แตกต่างกัน มีความเห็นด้วยต่อธุรกิจด้านสินเชื่อผ่อนชำระแตกต่างกัน ด้านกองทุนสวัสดิการสมาชิกและครอบครัวพบว่า ระดับการศึกษาด้านสามัญที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อธุรกิจด้านกองทุนสวัสดิการสมาชิกและครอบครัวแตกต่างกัน

มุฮำหมัด อีแมดีอ๊ะเร (2558) “ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอิสลามต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์อิสลามอิบนูอัฟฟาน จำกัด โดยการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา/คัดเลือก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งค่าตอบแทน/ผลประโยชน์อื่น ความปลอดภัยสุขภาพ/ชีวิต พลังงาน/แรงงานสัมพันธ์ และการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ปริมาณงาน คุณภาพงาน เวลาในการทำงาน และค่าใช้จ่าย

3) บทบาทสหกรณ์อิสลาม

ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด (2557) “แนวโน้มการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์อิบนูอัฟฟาน จำกัด ในทศวรรษหน้า (2557-2566) ผลการวิจัยพบว่า สหกรณ์มีแนวโน้มส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและสังคมรอบข้าง ส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพและลงทุนในรูปแบบกลุ่ม (Micro Credit) และให้มีการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ โดยมุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรมอิสลามมากกว่าผลกำไรในรูปแบบของเงินทอง

ชาบีรอ กามะ (2553) “วิเคราะห์สู่ทางการพัฒนาสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ :กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์อิบนูอัฟฟาน จำกัด” จากการศึกษาพบว่า สหกรณ์ให้ความสำคัญแก่สมาชิก โดยถือว่าสมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันและสมาชิกมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ โดยการถือหุ้น สมาชิกบางส่วนร่วมลงทุนกับสหกรณ์ นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการต่างๆ ของสหกรณ์ เช่น สวัสดิการให้กู้ยืมเงินฉุกเฉินโดยปลอดดอกเบี้ย กองทุนชะกาด กองทุนสงเคราะห์ เป็นต้น

Ahmed (2002: 32) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับ Microfinance¹ เป็นแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาความยากจนและนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ Microfinance นี้สามารถบรรเทาความยากจนตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเพิ่มรายได้และการออมในภาคครัวเรือน และเป็นการส่งเสริมให้ภาคครัวเรือนสามารถจัดหาแหล่งทุนด้วยตนเอง การเพิ่มรายได้และการออมเป็นการยกระดับสู่ชีวิตที่ดีขึ้น

ธวัช นุ้ยผอม (2556) ศึกษาความสามารถของระบบการเงินอิสลามขนาดเล็ก (Islamic Micro-finance) กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้ทำการศึกษาหัวข้อดังกล่าวในจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล และสงขลา กับสมาชิกของสหกรณ์ที่ใช้ระบบการเงินอิสลามขนาดเล็ก ได้แก่ สหกรณ์อิสลามปัตตานี จำกัด สหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด สหกรณ์อิบนูเอาฟ จำกัด สหกรณ์อิสลามอัศคีตติก จำกัด ผลการศึกษาพบว่าสถาบันการเงินดังกล่าวมีส่วนทำให้สมาชิกมีคุณภาพที่ดีขึ้น มีอิทธิพลต่อรายได้ของสมาชิกทั้งทางตรงและทางอ้อม จากรายงานการวิจัยดังกล่าว นับได้ว่าสหกรณ์อิสลามมีบทบาทมากต่อสังคม และจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาให้สหกรณ์สามารถที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

Umar Chapra (1979: 6) ได้กล่าวว่า “เป้าหมายทางเศรษฐกิจอิสลามที่สำคัญ ได้แก่ 1. การนำระบบเศรษฐกิจให้อยู่ภายใต้ของกรอบศีลธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของอิสลาม 2. ความเป็นภราดรภาพและความยุติธรรม 3. การกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมกันในสังคม 4. ยอมรับอิสรภาพในการเลือกสรรที่อยู่ในขอบเขตของสวัสดิการทางสังคม”

จากการศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าหลักการอิสลามมีการกล่าวถึงหลักการสหกรณ์ในภาพกว้าง ทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม และกระบวนการสหกรณ์ทั่วไปและสหกรณ์อิสลามย่อมมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ขึ้นอยู่กับแต่และสหกรณ์มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ถือเป็นสหกรณ์อิสลามขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหาเศรษฐกิจและสังคม จึงสมควรศึกษาถึงบทบาทของสหกรณ์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาและยกระดับการพัฒนาขององค์กรต่อไป

¹ Microfinance คือ การเงินขนาดเล็ก

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก

1.3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมกับสภาพทั่วไปของสมาชิก

1.3.3 เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด เพื่อให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก

1.4 ความสำคัญ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ทราบบทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก

1.4.2 ได้ทราบถึงความแตกต่างของบทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ในการพัฒนาด้านต่างๆต่อสภาพทั่วไปของสมาชิก

1.4.3 เป็นแนวทางในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์นอกภาคเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาแนวคิดของสหกรณ์ทั่วไปและหลักการสหกรณ์ในอิสลาม บทบาทสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และศึกษาถึงธุรกรรมทางการเงินของสหกรณ์อิสลาม ตลอดจนบทบาทของสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ที่มีต่อสมาชิกในด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของสหกรณ์อิสลาม อิบ努อ์ฟาน จำกัด ทั้ง 13 สาขา ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และหนึ่งอำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ ซึ่งรวมกันแล้วเป็น 13 สาขา

เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1-สาขาปัตตานี 2-สาขาสายบุรี 3-สาขานราธิวาส 4-สาขายะลา 5-สาขาเรือเสาะ
6-สาขาจะนะ 7-สาขาสุโขทัย 8-สาขาโคกโพธิ์ 9-สาขาตันหยงมัส 10-สาขายะหา 11-สาขาเบตง
12-สาขารูสะมิแล 13-สาขาศรีสาคร

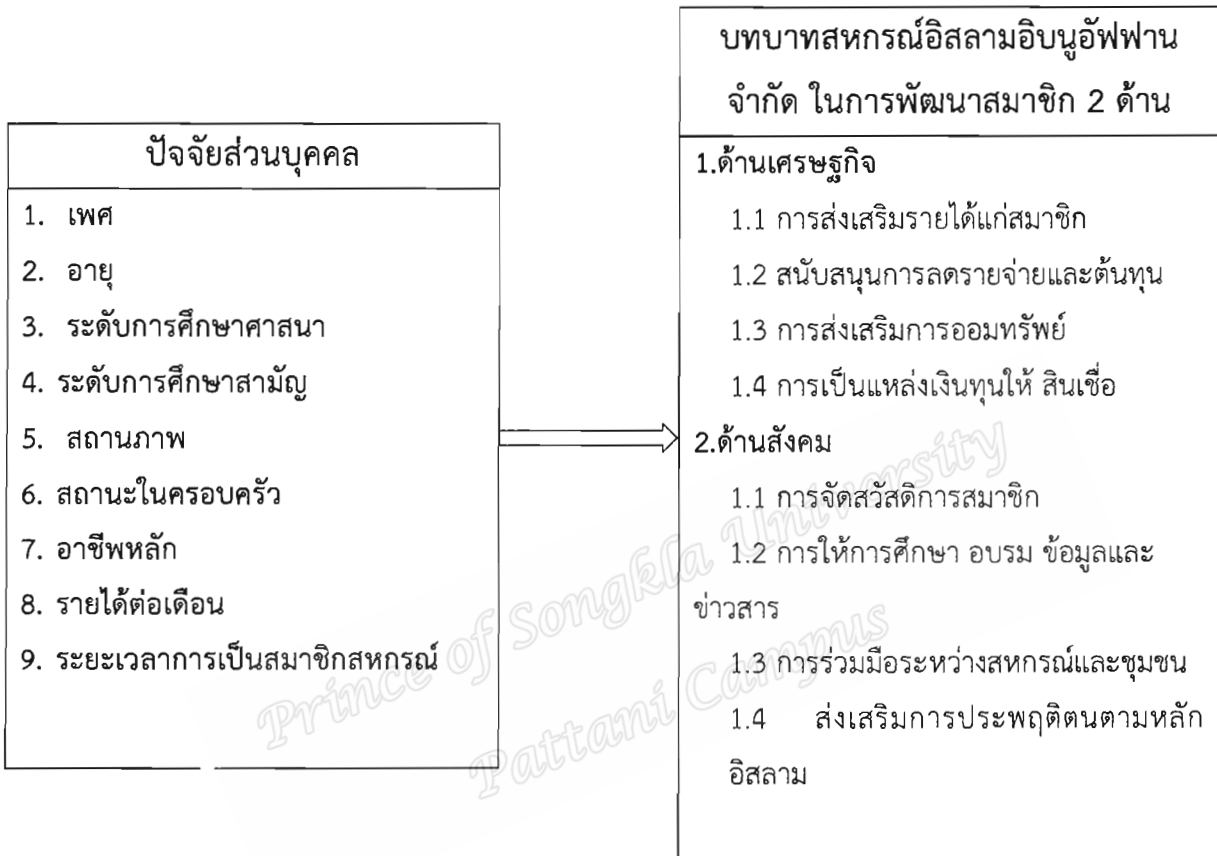
1.5.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด สังกัดสาขาต่าง ๆ ทั้ง 13 สาขา ซึ่งมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด ณ ปี 2558 จำนวน 84,656 ราย (รายงานกิจการสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ประจำปี 2558: 51) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปในการสุ่มตัวอย่างประชากรของ เครจซีและมอร์แกน (ยูทง ไกรวรรณ. 2546: 101 - 109) จำนวน 384 ราย

1.5.4 กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดของบทบาทสหกรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วไป และงานวิจัยของประคอง งานสิริศักดิ์ (2550) เรื่อง “บทบาทสหกรณ์ภาคเกษตรของจังหวัดอุดรธานีในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของสมาชิก” และงานวิจัยของโกศล ช่วยโรสง (2556) “บทบาทสหกรณ์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองยะลา จำกัด” จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1.6.1 การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสุเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลมาอิดะฮ์: 22) หมายถึง สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 22

1.6.2 การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษ เช่น (al-Tirmidhiy : 2516)

1.6.3 การแปลและการอธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดคำภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดย ศูนย์กษัตริย์พะอืด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ มุเนาะวะเราะฮ์ ฮ.ศ.1419

1.6.4 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.6.5 การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย และอาหรับ-อังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้อักษรที่เทียบโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.6.6 การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม – ปี (Author – Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปี ที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในวงเล็บ (.....)

6.7 รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี 2557 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี 2548

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.7.1 สัญลักษณ์ ๕๕๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุขยานะฮู วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และทรงสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮ์ ๕๕๕ หลังจากที่ได้เฝ้านามของพระองค์

1.7.2 สัญลักษณ์ ๕๕๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คือลัลลอฮู อะลัยฮิ วะสลัลม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ๕๕๕ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแด่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่อง ท่านเราะฮ์มูลลอฮ์ ๕๕๕ หลังจากที่ได้เฝ้านามของท่าน

1.7.3 สัญลักษณ์ ๕๕๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ๕๕๕ ทรงประทานความความสันติแด่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านนบีต่างๆ หลังจากที่ได้เฝ้านามของท่าน

1.7.4 สัญลักษณ์ ๕๕๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮู” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ๕๕๕ ทรงโปรดปรานแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่เศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เฝ้านามของพวกเขา

1.7.5 สัญลักษณ์ ๕๕๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮุม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ๕๕๕ ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เฝ้านามของพวกเขา

1.7.6 ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.7.7 ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทหะดีษ

1.7.8 (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.7.9 “.....” อัณประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลหะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของอุละมาอ์

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทสหกรณ์ หมายถึง การดำเนินงานของสหกรณ์ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยมีอำนาจกระทำการตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และตามหลักการสหกรณ์ที่ยึดถือโดยไม่ขัดกับกฎหมายสหกรณ์ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด หมายถึง สหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ทั้ง 13 สาขา ได้แก่ สาขาปัตตานี สาขานราธิวาส สาขายะลา สาขาสายบุรี สาขาเรือเสาะ สาขาจะนะ สาขาสุโหง-โกลก สาขาโคกโพธิ์ สาขายะหา สาขาดันหยงมัส สาขาเบตง สาขารูสะมิแล และสาขาศรีสาคร

สมาชิก หมายถึง ผู้ที่ได้ทำการเปิดบัญชีหุ้นสมาชิกกับสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ทุกสาขา

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง บทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ในฐานะที่เป็นองค์กรทางธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมทางการเงินระบบอิสลาม การเป็นแหล่งเงินทุนให้เงินกู้/สินเชื่อ แหล่งฝากเงิน การส่งเสริมการออมทรัพย์ เพื่อให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง บทบาทสหกรณ์อิสลาม อิบนูอัฟฟาน จำกัด ในฐานะที่เป็นองค์กรทางสังคมของชุมชนมีการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการจัดสรรชะกาดของสหกรณ์ จัดสรรทุนสาธารณประโยชน์ ทุนสวัสดิการสมาชิกและกองทุนชะกาด การเผยแพร่ให้ความรู้ ข้อมูลและข่าวสาร ตลอดจนการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์และชุมชน